

ก 3666

เดลินิวส์
ฉบับที่ 18,871 วันพุธที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2544

หน้า 5

สารคดี
FACE OF THE WORLD

ผืนแผ่นดินประวัต

ศาสตร์

เกาะ

รัตนโกสินทร์

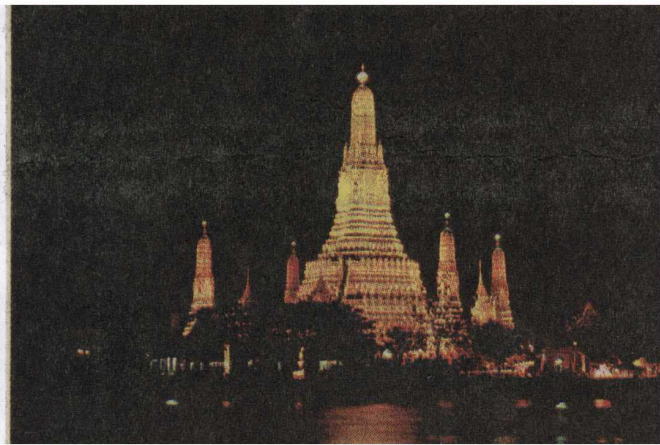
ร้อยวันที่เป็น

จริง

พงษ์พรธน บุญเลิศ

๑๑ เกาะรัตนโกสินทร์ จุดกำเนิดแห่งประวัติศาสตร์กรุงเทพมหานคร ความงดงามของศิลปะในแต่ละยุคสมัยสามารถสะท้อนแง่มุมการพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้นำความอลังการของศิลปะตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้อย่างงามวิจิตร ๑๑

ปวงเวลานี้ชื่อเสียงเกาะรัตนโกสินทร์ เมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ยาวนานกำลังได้รับความสนใจมากมาย โดยเฉพาะกรณีการย้ายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การทุบอาคารเรียนบางคณะที่มีความสูงคับบังกั้นวิวทิวทัศน์และแหล่งโบราณสถานที่สำคัญภายในเกาะรัตนโกสินทร์ !!!

กระแสวิจารณ์ยังคงร่ำลือต่อไปถึงการทุบโรงเรียนต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่ปลูกสร้างอยู่เลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา และล่าสุดได้มีการเสนอให้มีการย้ายโรงละครแห่งชาติ ที่คับบังกั้นความงามของวัดบวรสถานสุทธารวาส หรือวัดพระแก้ววังหน้าที่ตั้งอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป์

ความไม่ชัดเจนเหล่านี้ได้สร้างความสับสนมากมายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ประธานอนุกรรมการกำกับแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงแผนแม่บทในการปรับปรุงกรุงรัตนโกสินทร์ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรีว่า โครงการย่อยในการอนุรักษ์และพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ครั้งนี้มี 20 โครงการ ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ยังคงไว้ซึ่งลักษณะศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดิน ศูนย์กลางวัฒนธรรม การศึกษาของชาติโดยที่เมืองยังคงมีชีวิต มีประชาชนช่วยกันพัฒนาต่อไป

โครงการเปิดมุมมองวัดพระแก้ววังหน้าจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาคารสถาบันการศึกษาแต่อย่างใด ตึกใดที่สร้างไว้และสามารถใช้งานได้ก็จะคงใช้งานต่อไปจนกว่าจะหมดอายุ ส่วนอาคารใหม่ที่กำลังจะก่อสร้างก็ต้องได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

แต่การรื้อย้ายพื้นที่โรงละครแห่งชาติ ในอนาคตจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน !!!

เหตุที่ต้องย้ายเพราะโบราณสถานแห่งนี้ถูกกลุ่มอาคารในบริเวณใกล้เคียงบดบัง การเสนอย้ายเพื่อเปิดพื้นที่บริเวณถนนราชินี และถนนหน้าพระธาตุให้มองเห็นวัดบวรสถานสุทธารวาสที่ตั้งอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นโบราณสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์จึงเกิดขึ้น

และมติดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ส่วนความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นเมื่อใดหรือจะโยกย้ายไปจัดสร้างยังสถานที่แห่งใดเพื่อทดแทนนั้น ขณะนี้ยังไม่มีการขออนุญาต เช่นเดียวกับพื้นที่ใกล้เคียง อาทิ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ศูนย์ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครและอาคารของเอกชน ฯลฯ ที่ยังคงต้องรอผลการศึกษาและงบประมาณในการดำเนินการ

ก่อนเมืองเก่าที่ดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมแห่งนี้จะทรุดโทรมลงไปกว่าเดิม ปีพ.ศ.2521 ได้มีการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ซึ่งมีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ประกอบด้วยกรรมการจากหลายหน่วยงาน มีสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นฝ่ายเลขานุการร่วมกันศึกษาทบทวน จัดทำมาตรการป้องกันแก้ไข รวมทั้งอนุรักษ์ ปรับปรุงและบูรณะโบราณสถานบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ฯลฯ

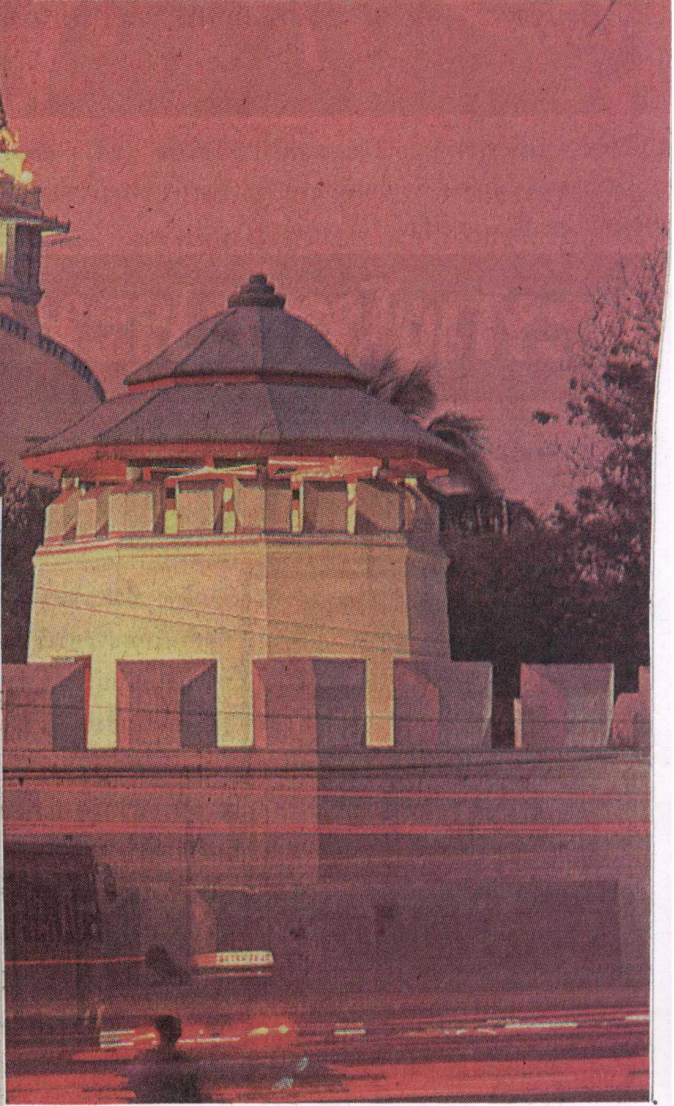
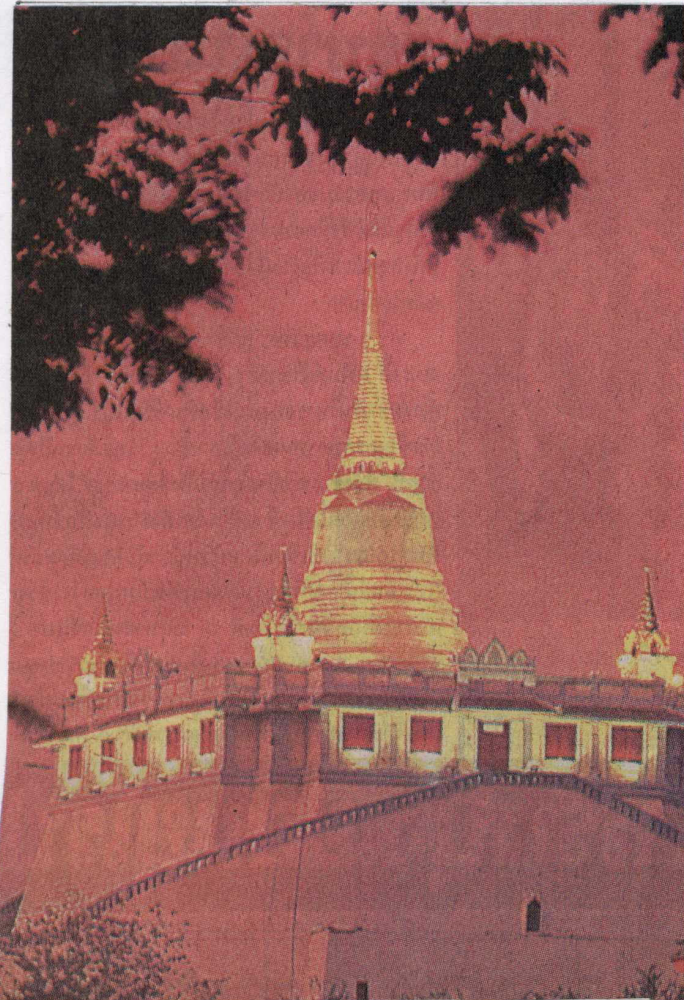
ต่อมาได้มีการเสนอโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการครั้งนั้นได้กำหนดนโยบายการใช้ที่ดิน การควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้างภายในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในชั้น เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดการอนุรักษ์สถานที่และบริเวณที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม กรมศิลปากร กล่าวถึงคุณค่าและการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อมภายในเมืองประวัติศาสตร์แห่งนี้ว่า โบราณสถาน รวมถึงตึกอาคารแต่ละยุคสมัยที่ปรากฏในเกาะรัตนโกสินทร์สามารถบ่งบอกถึงคุณค่าสถาปัตยกรรม ซึ่งหมายถึง สิ่งปลูกสร้างทั้งที่เป็นอาคาร การตกแต่งภายใน การวางผังชุมชนซึ่งเป็นงานศิลปะประยุกต์ที่มีแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์รวมอยู่ด้วย การออกแบบสิ่งใดขึ้นมาแทนที่ซึ่งต้องคำนึงถึงความงามและประโยชน์การใช้สอย

ความงามของศิลปะในแต่ละยุคสมัยสามารถสะท้อนแง่มุมการพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้นำความอลังการของศิลปะตะวันตก มาผสมผสานเข้ากับศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้อย่างงามวิจิตร

“เช่นเดียวกับวัดบวรสถานสุทธารวาส หรือวัดพระแก้ววังหน้าที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 สถานที่แห่งนี้ถือเป็นเขตพระราชฐานชั้นนอกซึ่งเหมือนกับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตั้งอยู่ในเขตพระบรมมหาราชวัง ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปสลักและภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามหายาก ส่วนเขตพระราชฐานชั้นในของวังหน้าในปัจจุบัน คือ บริเวณที่ตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนพระราชฐานชั้นกลางคือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งการอนุรักษ์และพัฒนาตามแผนแม่บทโครงการนี้ สะท้อนให้

เห็นความชัดเจนในเป้าหมายของการพัฒนา
กรุงรัตนโกสินทร์ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง
การเผยแพร่งการศึกษาและแหล่งศึกษา
วัฒนธรรมของประเทศชาติ”

การอนุรักษ์พัฒนาพื้นที่โครงการ
กรุงรัตนโกสินทร์จึงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง
พื้นที่ที่ปรับปรุงภูมิทัศน์ผ่านไปแล้วคือ บริเวณ
ป้อมพระสุเมรุด้านถนนพระอาทิตย์และริม
แม่น้ำเจ้าพระยา โดยการอนุรักษ์ป้อมฯและ
ก่อสร้างพระที่นั่งสันติชัยปราการ ปรับภูมิทัศน์
โดยรอบรวมถึงการจัดสร้างสวนสาธารณะริม
แม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อให้ประชาชนได้พักผ่อน
หย่อนใจและได้ศึกษาประวัติศาสตร์จากสิ่ง
ก่อสร้างในอดีตและปัจจุบัน ฯลฯ

แผนแม่บทที่จัดทำจึงกำหนด
ขอบเขตกรุงรัตนโกสินทร์ไว้ชัดเจน 3 บริเวณ
คือชั้นใน ชั้นนอกและฝั่งธนบุรี ซึ่งมีเนื้อที่
ทั้งหมดประมาณ 5.8 ตารางกิโลเมตร โดย
เฉพาะที่เขต กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ซึ่งมี
อาณาเขตล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาและ
คูเมืองเดิม (คลองหลอด) มีเนื้อที่ประมาณ
1.8 ตารางกิโลเมตร ในท้องที่แขวงพระบรม

มหาราชวัง

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก คือ
บริเวณที่มีอาณาเขตล้อมรอบด้วยคูเมืองเดิม
(คลองหลอด) ไปถึงแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศ
เหนือคลองรอบกรุง (คลองบางลำพู-คลองโอ่ง
อ่าง) และแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศใต้มีเนื้อที่
ทั้งหมดประมาณ 2.3 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ใน
ท้องที่แขวงชนะสงคราม บวรนิเวศ ตำราญ
ราษฎร์ ศาลเจ้าพ่อเสือ เสาชิงช้า ราชบพิธ
ตลาดยอดและวังบูรพาภิรมย์ ส่วนสุดท้ายคือ
บริเวณ ฝั่งธนบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่มีอาณาเขต
ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มจากคลอง
บางยี่ขัน คลองบ้านขมิ้น คลองวัดอรุณ คลอง
บางกอกใหญ่ ซอยวัดกัลยาณ์ ถนนเทศบาลสาย
1 และซอยสมเด็จพระเจ้าพระยา รวมเนื้อที่
ประมาณ 1.7 ตารางกิโลเมตร

ในอนาคตไม่ว่าจะต้องรออีกนาน
เท่าใด สิบหรือยี่สิบปีข้างหน้า พื้นที่ขนาดเล็ก
มากด้วยประวัติศาสตร์แห่งนี้ก็จะต้องพัฒนาต่อ
ไปเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

ที่สำคัญคงต้องรองบประมาณ ความ
พร้อมและความร่วมมือร่วมใจที่จะช่วยกันรักษา
มรดกของชาติไว้

คุณค่าเกะรัตนโกสินทร์

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเสด็จขึ้น
เถลิงถวัลราชสมบัติ พระองค์ทรงมี
พระราชดำริว่า บริเวณที่ตั้งของกรุง
ธนบุรีซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ
เจ้าพระยามีลักษณะเป็นที่ดอน เป็นคูก
น้ำถูกกัดเซาะอยู่เสมอ ในขณะที่ฝั่ง
ตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งตั้งอยู่
ตรงข้ามกรุงธนบุรีมีชัยภูมิที่ดีกว่า มี
ลักษณะเป็นแหลมมีลำน้ำเป็นขอบเขต
อยู่กว่าครึ่ง หากมีข้าศึกเข้ามาประชิด
พระนครก็สามารถป้องกันข้าศึกได้

ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชดำริส
ให้สร้างเมืองหลวงขึ้นทางฝั่งตะวันออก
ของแม่น้ำเจ้าพระยา และนี่คือที่มาของ
เกะรัตนโกสินทร์ จุดกำเนิดแห่ง
ประวัติศาสตร์กรุงเทพมหานคร เมือง

หลวงที่มีความสง่างาม

นับแต่อดีตที่เมืองเริ่มขยาย พื้นที่
ดังกล่าวเริ่มประสบปัญหาเช่นเดียวกับ
มหานครอื่น ๆ ทั่วโลกคือ การจัดวาง
ผังเมือง การใช้ที่ดิน รวมทั้งการอนุรักษ์
โบราณสถาน โบราณวัตถุอันเป็นมรดกที่
สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต

การจัดทำแผนแม่บทในลักษณะ
ภาพรวมตามมติคณะรัฐมนตรีจึงมี 20
โครงการเกิดขึ้น ได้แก่ โครงการอนุรักษ์
และปรับปรุงป้อมมหากาฬ, ปรับปรุง
บริเวณข้างวัดเทพธิดาราม, จัดทำสวน
สาธารณะภูเขาทอง, ปรับปรุงคลอง-
สะพานเพื่อการสัญจรทางน้ำ, จัดทางเดิน
คลองแนวคูเมือง คลองรอบกรุง คลอง
หลอดเหนือและใต้, อนุรักษ์ ปรับปรุง
ประตูพระนคร กำแพงเมืองและป้อม, จัด

ระเบียบกิจกรรมบริเวณปากคลองโอ่ง
อ่าง, ปรับปรุงบริเวณถนนพระอาทิตย์,
ปรับปรุงบริเวณท่าพระจันทร์, ปรับปรุง
บริเวณราชวัติวิเศษ, ปรับปรุงบริเวณ
กรมการคำภายใน, เปิดมุมมองวัดโพธิ์,
ปรับปรุงบริเวณท่าเตียน, ปรับปรุง
บริเวณปากคลองตลาด, ปรับปรุงพื้นที่
บริเวณแพร่งนารา แพร่งภูธรและแพร่ง
สรรพศาสตร์, จัดระเบียบย่านพักอาศัย
บริเวณหลังอาคารราชดำเนิน, ลานอนอก
ประสงค์เพื่อกิจกรรมด้านวัฒนธรรม
บริเวณหน้าวัดสุทัศน์ฯ และหน้าศาลา
ว่าการกรุงเทพมหานคร, ปรับปรุงสภาพ
แวดล้อมย่านการค้าบางลำพู, จัดทำ
อุปกรณ์สาธารณูปโภคในกรุงรัตน
โกสินทร์และโครงการเปิดมุมมองวัดบวร
สถานสุทธาวาสที่กำลังถูกกล่าวขานถึง.